

การศึกษาในอิสลาม

ผู้เขียน ดร. แฮรี่ นูร์ อาลีฮ์

Written by: Dr. H. Hery Noer Aly, M.A

ผู้แปล ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด

Hareh Chedo

บรรณาธิการ ตรวจสอบและพิสูจน์อักษร : อาเซ็ม อัชชะรีฟ

ออกแบบปก :

จัดรูปเล่ม :

iqra' media

พิมพ์ครั้งที่ : 1 (สิงหาคม 2557)

พิมพ์ครั้งที่ : 2 (ธันวาคม 2557)

จัดพิมพ์โดย : ศูนย์อิกเราะะมีเดีย

จัดจำหน่าย : 17/293 (ตรงข้ามไปรษณีย์รัฐสะมิแล)

ต. รัฐสะมิแล อ. เมือง

จ. ปัตตานี 94000

โทรศัพท์ 09 0505 0100 / 084 312 3996

อีเมล : aalsyareef@gmail.com

180 บาท

สารบัญ

	หน้า
คำนำผู้เขียน	v
Kata Pengantar	vii
คำนำผู้แปล	ix
บทที่ 1 บทนำการศึกษาในอิสลาม	1
อิสลามกับการศึกษา	1
ความหมายของการศึกษา	2
หลักการพื้นฐานของการศึกษาอิสลาม	13
กฎเกณฑ์ทางการศึกษา	20
ความรู้เรื่องการศึกษา	22
ปรัชญาการศึกษา	29
ความรู้เรื่องการศึกษาในอิสลาม	32
บทที่ 2 รากฐานการศึกษาอิสลาม	37
ความหมายของรากฐานการศึกษาอิสลาม	37
อัลกุรอาน	41
ฮัจญ์นนะฮ์	50
เราะยะ	59
บทที่ 3 เป้าหมายการศึกษาอิสลาม	65
ความหมายของเป้าหมายการศึกษา	65
ความสำคัญของเป้าหมายการศึกษา	67

	เป้าหมายการศึกษาและเป้าหมายชีวิต	69
	แก่นแท้ของมนุษย์	73
	ประเภทของเป้าหมายการศึกษา	98
บทที่ 4	ครูในการศึกษาอิสลาม	105
	ความหมายของผู้สอน	105
	การศึกษาด้วยตนเอง	109
	บิดามารดา	110
	ครูบาอาจารย์	119
	สังคม	139
บทที่ 5	ผู้เรียนในการศึกษาอิสลาม	145
	หลักปรัชญาเราะฮ์	145
	หน้าที่ของผู้เรียน	165
	การศึกษาตลอดชีวิต	172
บทที่ 6	สื่อการเรียน	179
	เป้าหมายและสื่อการเรียน	180
	สื่อการเรียน	194
	การเลือกเครื่องมือการเรียนการสอน	198
	สถานที่และเวลา	202
บทที่ 7	หลักสูตรการศึกษาอิสลาม	205
	ความหมาย	205
	หลักการของการศึกษาในอิสลาม	208

โครงสร้างการพัฒนาหลักสูตร	211
ทักษะของอุลละมาอ์เกี่ยวกับความรู้	212
บทที่ 8 วิธีการศึกษาอิสลาม	225
การเป็นแบบอย่าง	225
การสร้างความเคยชิน	235
การตักเตือน	243
การเสริมแรงและการข่มขู่	250
การลงโทษ	256
วิธีการชักชวน	259
ความรู้เชิงทฤษฎี	263
การพิจารณาในการใช้วิธีการ	265
บทที่ 9 สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา	267
สิ่งแวดล้อมรอบข้าง	267
ศูนย์การศึกษา	269
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	293

คำนำผู้เขียน

การสร้างสรรค้งานวิชาการอิสลามศึกษาถือเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มหาดศาลที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคมที่มีเจตจำนงให้งานวิชาการอิสลามเกิดขึ้น อันเป็นวิถีวัฒนธรรมอิสลามที่ทรงพลัง ความพยายามที่ใหญ่หลวงนี้ย่อมจะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความเป็นมืออาชีพ เพื่อให้ความพยายามทุกอย่างที่กระทำขึ้น สอดรับกับความเป็นบริบท ความเป็นจริง และธรรมชาติของมัน จากพื้นฐานนี้เองอัลกุรอานซึ่งเป็นรากฐานคำสอนหลักของศาสนาอิสลามจะต้องเข้าใจในเชิงศาสนาและความรู้จะต้องอยู่ในรูปแบบของวิชาการ

หนังสือเล่มนี้ได้ศึกษาในหลายๆ ด้าน ภายใต้ขอบเขตของจริยธรรมอิสลาม ทฤษฎีต่างๆ และแนวคิดทางการศึกษาที่พึงประสงค์ ซึ่งผู้อ่านจะได้รับจากหนังสือเล่มนี้ อันจะได้อธิบายเชิงปัญหา อันจะนำไปสู่การถกประเด็นปัญหา การอธิบายสิ่งต่างๆ นั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของหนังสือเล่มนี้ เป็นผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดและค้นคว้าด้วยตัวเอง

ผู้เขียนขอขอบคุณ สำนักงานการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาอิสลาม สำนักงานคณะกรรมการศาสนาอิสลาม กระทรวงศาสนา ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซียที่ได้อุดหนุนและช่วยเหลือผู้เขียนอย่างใหญ่หลวง และขอขอบคุณสำนักพิมพ์ Logos Wacana Ilmu ที่ได้กรุณาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้จนสามารถออกสู่สายตาผู้อ่านได้ และขอขอบคุณทุกๆ ฝ่ายที่มีส่วนช่วยให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนตระหนักดีว่าหนังสือเล่มนี้เป็นเพียงผลงานเขียนของบุคคลที่ชื่นชอบในศาสตร์การศึกษาอิสลาม และความบกพร่องนั้นเป็นธรรมดาของมนุษย์ แต่จะเป็นความบกพร่องมากกว่า หากว่าพบเห็นความบกพร่องของผู้อื่นแล้วปล่อยให้ผ่านไปโดยไม่ได้ทำการแก้ไขและปรับปรุง *อิน อูรีตุ อิลลา อิศลาห* หวังเป็นอย่างยิ่งว่าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงคุ้มครองบ่าวผู้รักพระองค์ให้เขารอดพ้นจากความบกพร่องและอ่อนแอด้วยเตาฟีกและฮิตายะฮ์จากพระองค์ ... *อามีน*

จีปุตต์, กุมภาพันธ์ 1999

ผู้เขียน

PENGANTAR

Melahirkan ilmu pendidikan Islam merupakan pekerjaan raksasa yang memerlukan penanganan bersama oleh segenap anggota masyarakat pendidikan Islam yang menginginkan adanya ilmu pendidikan yang relevan dan mampu menampakkan diri sebagai suatu kekuatan kultural Islam yang berarti. Usaha apa pun dalam pekerjaan raksasa tersebut hendaknya dilakukan secara proporsional, dalam arti segala sesuatu diperlakukan sesuai dengan alam, hakikat, atau *nature*-nya. Atas dasar itu, al-Quran yang merupakan sumber utama ajaran Islam hendaknya diperlakukan dengan sikap religius dan ilmu diperlakukan dengan sikap ilmiah.

Buku ini mencoba menjelaskan berbagai komponen pendidikan secara ilmiah dalam batas-batas moralitas Islam. Teori-teori dan konsep-konsep pendidikan yang diharapkan dimikian oleh pembaca setelah mempelajari buku ini diuraikan secara problematik, sehingga mampu merangsangkan diskusi. Uraian yang demikian digunakan atas dasar pemikiran bahwa mahasiswa-yang merupakan sasaran pembaca utama buku ini-adalah peserta didik yang memiliki kemampuan untuk berpikir dan melakukan pengkajian secara mandiri

Penulis mengucapkan terima kasih kepada Direktorat Pembinaan Perguruan Tinggi Agama Islam, Direktorat Jenderal Pembinaan Kelembagaan Agama Islam RI. Yang telah memberi bantuan yang sangat berarti bagi penulis dan kepada penerbit Logos Wacana Ilmu yang telah bersedia menerbitkan buku ini. Ucapan terima kasih juga penulis sampaikan kepada

semua pihak yang telah memberikan bantuan selama penulis menyusun buku ini.

Penulis sadar bahwa buku ini hanya merupakan karya seorang peminat studi kependidikan Islam, dan kekeliruan merupakan kelemahan yang manusiawi. Namun, adalah suatu kelemahan yang keliru manakala seseorang melihat kekeliruan pada orang lain, lalu membiarkannya tanpa memperbaikinya. *In uridu illa al-ishlah*. Semoga Allah swt. Melindungi hamba yang mencintai-Nya dari segala kekeliruan dan kelemahan dengan Taufiq dan Hidayat-Nya. Amin.

Ciputat, Februari 1999

Penulis

คำนำผู้แปล

บรรดาการสรรเสริญเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาล ขอความสันติจงมีแด่บรรดาเราะซูลของพระองค์ ตลอดจนผู้เจริญรอยของท่าน ผู้แปลขอชุกูรต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ประทานความพยายามและความมุมานะจนสามารถแปลหนังสือ “การศึกษาในอิสลาม” จนสามารถออกสู่สายตาของผู้อ่านได้ วัตถุประสงค์สำคัญของการแปลหนังสือนี้ก็เพื่อผลิตและสร้างสรรค์ตำรับตำราอิสลามให้สามารถนำมาเป็นหนังสืออ่านให้แก่ นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจเกี่ยวกับการศึกษาอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรับตำราที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในอิสลามแทบจะไม่มีให้เห็นตามร้านหนังสือเลย

การศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่ยังสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชาติ ซึ่งปรากฏให้เห็นแล้วว่า ชาติที่เจริญแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการนำพาให้สมาชิกของสังคมบรรลุผลทางการศึกษา ขณะเดียวกันสามารถทำให้การศึกษานั้นนำไปสู่การพัฒนาและสร้างอารยธรรมที่โดดเด่น ทุกวันนี้ ต่างคนต่างก็ยอมรับว่าการศึกษาคือกุญแจสำคัญที่ไขปัญหา เปิดโลกทัศน์ของมนุษย์สู่การพัฒนาที่นำมนุษย์สู่อารยธรรมที่ดั่งาม กระนั้นก็ตาม การศึกษาใช้ว่าจะนำมนุษย์สู่ความสำเร็จเพียงอย่างเดียวเท่านั้น บางครั้งการศึกษายังนำมนุษย์สู่ความล้มเหลว บาดหมางและปาเถื่อน ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาไม่ได้

ขัดเกลาจิตใจให้มนุษย์สามารถสร้างความสงบสุข หรือไม่สามารถ
ขจัดความเห็นแก่ได้ หรือการแข่งขันทันทีทำความเสียหายบนพื้นโลกนี้
แต่การศึกษาอิสลามไม่ได้มุ่งมันให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝน ใฝ่ครวญ
และไตร่ตรองให้มนุษย์สามารถนำประโยชน์จากการศึกษาให้สามารถ
บรรลุผลของการดำเนินชีวิตในโลกนี้ ขจัดความเห็นแก่ได้ ความป่า
เถื่อน และการสร้างความเสียหายบนพื้นโลก สุดท้ายนำมนุษย์ให้
ประสบความสำเร็จในโลกดุนยาและรอดพ้นจากการทรมานในโลก
อาคิเราะฮ์

หนังสือนี้ได้กล่าวถึงเนื้อหาต่างๆ เกี่ยวกับหลักฐานของ
การศึกษาอิสลาม ความหมายของการศึกษาอิสลาม ผู้เรียน สื่อต่างๆ
ที่จำเป็นในการศึกษา หลักสูตรและวิธีการศึกษาอิสลาม รวมไปถึง
สิ่งแวดล้อมที่ผลต่อการศึกษา ซึ่งสิ่งที่ต่างๆ ที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้
เป็นที่มุ่งหวังว่า จะสามารถเสริมเติมให้ผู้ศึกษาหนังสือเล่มนี้มีความ
เข้าใจการศึกษาอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ในโอกาสนี้ผู้แปลขอขอบคุณ
นายยะกูบ หลีโสภา ที่ได้กรุณาพิมพ์ต้นฉบับของหนังสือเล่มนี้
ขอขอบคุณอาจารย์อาเซ็ม อัชชะรีฟ ที่ได้กรุณาตรวจทานและพิสูจน์
อักษรจนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากมีส่วนใดของหนังสือเล่มนี้มี
ความบกพร่องและไม่สมบูรณ์ ผู้แปลขออภัยรับคำติชมจากผู้อ่านทุก
ท่านด้วยความยินดี

ฮาเร๊ะ เจ๊ะโค

ผู้แปล

KATA PENGANTAR

Segala puji-pujian hanya kepada Allah s.w.t yang telah mengurniakan nikmat Islam dan iman kepada kita. Selawat dan salam kita limpahkan kepada junjungan Nabi Besar Muhammad s.a.w. juga kepada kaum keluarga dan para sahabatnya yang beriman yang sentiasa berpandukan syariatnya hingga hari kiamat. Alhamdulillah yang Allah telah mengurniakan usaha dan kegigihan hingga berjaya saya menterjemahkan buku Ilmu Pendidikan Islam, karangan Dr.Hery Noer Aly ke dalam bahasa Thai dengan tujuan untuk mengembangkan lagi ilmu Pendidikan Islam yang akan memberi munafaat kepada penuntut-penuntut dan kepada sesiapa sahaja yang minat terhadap pendidikan Islam umumnya.

Pendidikan merupakan suatu yang amat penting dalam pembangunan sesebuah negara, sepertimana kita telah menyaksikan bahawa negara-negara maju adalah negara yang berjaya dalam menjalankan pendidikan kepada rakyatnya. Dalam pada itu pendidikan boleh membawa rakyat ke arah membangun dan membina peradaban yang unggul. Pada hari ini semua manusia mengaku bahawa pendidikan adalah kunci yang penting yang dapat membuka minda manusia ke arah pembangunan dan kebaikan. Walaupun demikian pendidikan bukan semua membawa manusia menuju kejayaan. Adakala pendidikan membawa manusia jatuh kelubang kemusnahan, perbalahan dan kemunduran oleh sebab

pendidikan itu tidak dapat membawa manusia menuju kebahagiaan atau tidak dapat menyingkir daripada rasa hasad dengki dan berlomba melakukan kemusnahan di permukaan bumi tuhan. Pendidikan Islam bukan sekadar membawa manusia supaya mempelajari hanya ajaran agama, bahkan pendidikan Islam juga membawa manusia supaya memunafatkan perkara yang diperolehi daripada pendidikan untuk merealisasikan kehidupan di dunia dan menyelamatkan manusia pada hari akhirat.

Buku ini membicarakan tentang dasar-dasar Ilmu Pendidikan Islam, pendidikan dalam pendidikan Islam, peserta didik dalam pendidikan Islam, alat-alat pendidikan, kurikulum pendidikan Islam, metode pendidikan Islam dan lingkungan pendidikan. Saya berharap buku ini dapat memenuhi keperluan bidang ilmiah yang sangat sulit untuk ditemui di Thailand. Kesempatan ini saya merakamkan ucapan terima kasih kepada Dr.Hery Noer Aly yang mengizinkan saya menerjemah dan mengeluarkan buku beliau dalam bahasa Thai, dan juga kepada saudara Ya' kub Leesoh yang sudi menaipkan terjemahan ini hingga ia lebih sempurna lagi, juga tidak ketinggalan kepada saudara Asem Ach-chareef yang mengedit terjemahan ini hingga ia dapat diterbitkan. Dengan ini jika terdapat sebarang kesilapan, saya sudi menerima teguran dan keritikan pembina daripada semua pihak.

Hareh Chedo
Penterjemah